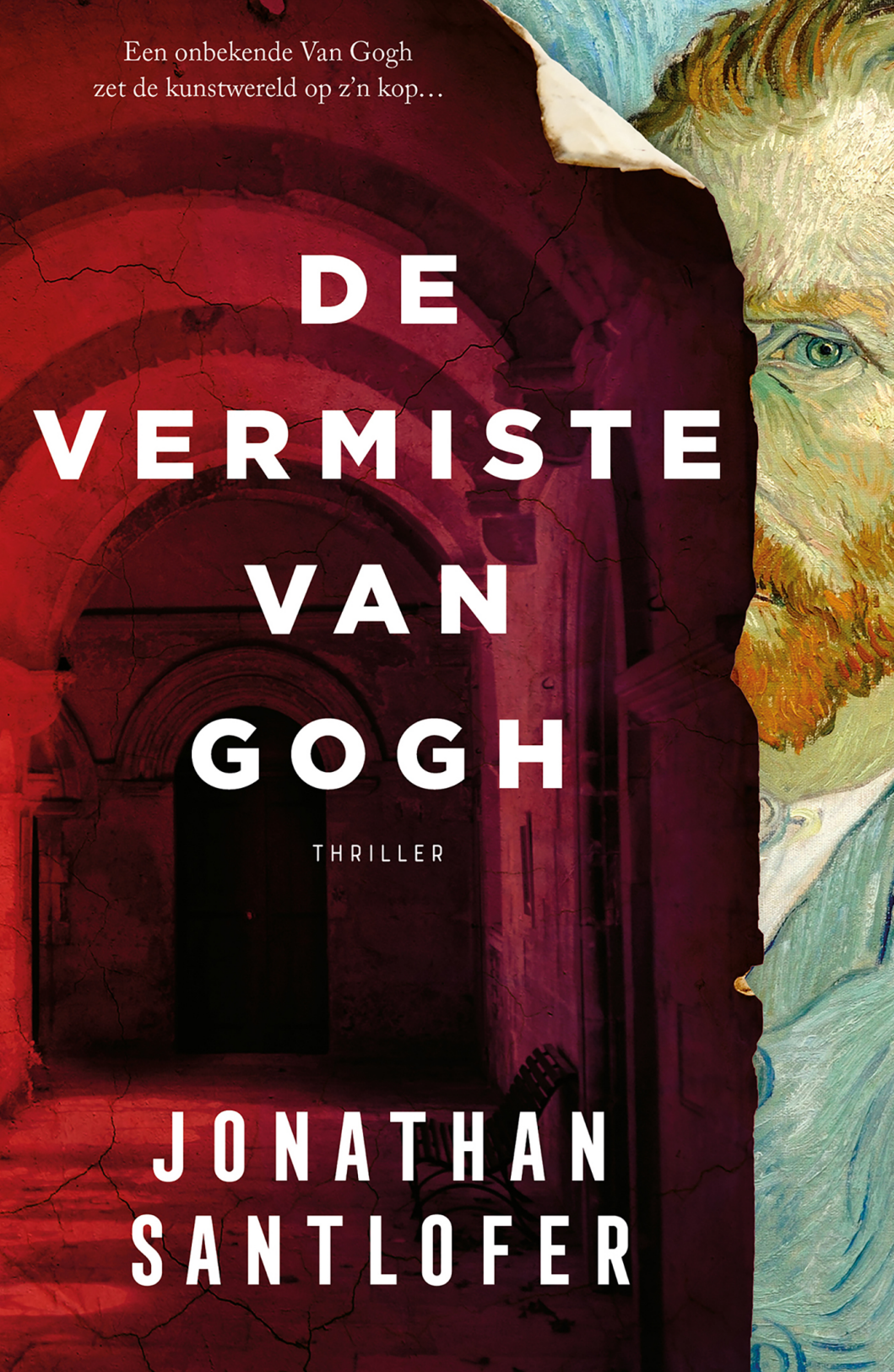

Een onbekende Van Gogh
zet de kunstwereld op z'n kop...

**DE
VERMISTE
VAN
GOGH**

THRILLER

**JONATHAN
SANTLOFER**

Proloog

Parijs, augustus 1944

Hij zou doodgeschoten kunnen worden voor wat hij deed.

Gesloten ramen, gesloten gordijnen, een benauwde kamer. Bij het licht van slechts één lamp bracht hij een dun laagje lijm op het calqueerpapier aan. Vervolgens legde hij het papier op het schilderij en streek hij het glad met een zachte doek zodat het zich precies naar het schilderij vormde en de indrukken van de onderliggende penseelstreken overnam. Dit was een cruciale stap. Het papier was de grens, de laag die oud en nieuw van elkaar scheidde.

Terwijl hij wachtte tot de lijm droog was, schudde hij een Gitanes uit het gekreukelde blauwe pakje, stak de sigaret tussen zijn lippen en zoog de scherpe en bittere rook diep in.

Scherp en bitter, dacht hij, net als de afgelopen vijf jaar.

Hij rommelde even aan de knop van de goedkope bakelieten radio die hij had voorzien van een extra antenne om de BBC op te kunnen vangen. Soms was daar Amerikaanse muziek op te horen. Daar was hij dol op. Luisteren naar buitenlandse radiostations was strafbaar, maar dat kon hem niets schelen en het deed er ook niet meer toe. Hij bofte vanavond. Het King Cole Trio. Ondanks het gekraak in de ether was de stem van de zanger zijdezacht. Hij zong mee en bauwde de woorden die hij niet verstond zo goed mogelijk na. 'It's only a paper moon...' Hij inspecteerde het schilderij, maar het was nog steeds niet droog. Volgens de fabrikant leverde de nieuwe thermoplastische lijm een sterke verbinding op, maar zou hij later ook weer makkelijk te verwijderen zijn.

De afbeelding zag er onder het doorzichtige papier spookachtig uit, maar hij zou hem nooit vergeten. Van alle schilderijen die hij overschilderd had, was dit het belangrijkste.

Even later controleerde hij het oppervlak opnieuw. Nu was de lijm droog. Hij bracht een laag witte verf op waterbasis op het papier aan

om een witte ondergrond te creëren en zette het doek op een schilders-
ezel. Even overwoog hij een eenvoudige Rouault-achtige clown te
schilderen, maar toen haalde hij een foto uit zijn portefeuille, een foto
van zijn vrouw Josette, die vijf jaar geleden, voor de wereldbrand
uitbrak, was gemaakt. Haar gezicht was dramatisch belicht, met één
kant in schaduwen gehuld.

Nog altijd met de Gitanes tussen zijn lippen goot hij lijnzaadolie
in een blikje en deed er een paar druppels kobaltsiccatief bij. Hij wist
dat dit uiteindelijk barsten in de verf zou veroorzaken, maar nu ging
het er vooral om tijd te winnen. Hij rommelde tussen zijn resterende
tubes verf en drukte kleine hoeveelheden op zijn geïmproviseerde palet:
oxidezwart, titaanwit, gebrande omber, Napelsgeel, en een drupje
kostbaar Venetiaans rood uit een bijna lege tube. Over dit alles strooide
hij wat marmerpoeder om het droogproces nog verder te versnellen.

Hij schoof de lamp iets dichterbij en ging snel aan het werk. Met
zijn grootste penseel bracht hij een laag zwart en omber aan om de
schaduwkant van het gezicht op te vullen. Voor de lichte zijde mengde
hij wit en Napelsgeel en zette de verf haastig op. Met een klein, puntig
penseel voegde hij met een paar behendige streken neus, ogen en mond
toe, waarna hij vermiljoen met nog meer wit mengde om roze te maken,
waarmee hij de lippen opvulde. Hij deed zijn best Josettes hoopvolle
glimlach weer te geven.

Uit de radio klonk nog slechts ruis en gekraak, maar hij nam de tijd
niet om daar iets aan te doen, want hij ging nu helemaal op in zijn
schilderij. Hij bracht schaduwen aan onder neus en kin en schilderde
met uiterst subtiele penseelstreken de wimpers. Hij moest snel zijn, want
het was niet alleen mogelijk, maar zelfs waarschijnlijk dat er weer
brand uit zou breken. Het artillerievuur in de verte werd steeds luider.

Een paar brede penseelstreken om het voorhoofd en de bovenzijde
van de neus te accentueren, dan een paar lichtere streken om de mond-
hoeken beter uit te laten komen en een dikke witte druppel verf voor
een overtuigende traan in één oog. Op de foto had ze geen tranen in
haar ogen, maar Josette had de afgelopen vier jaar zo vaak gebuild dat
hij hem uit zijn hoofd kon schilderen.

Daarmee was hij klaar. Het had geen zin om veel tijd aan een
schilderij te besteden dat uiteindelijk toch vernietigd zou worden. Hij

draaide het om, schilderde '1944' op de achterzijde, droogde zijn handen en zette het doek voor een ventilator.

Daarna moest hij nog even met de zenderkeuzeknop spelen, dit keer om de radiozender van het verzet te vinden, waarop hij in code te horen zou krijgen waar hij het schilderij af moest leveren.

I

Stanfordville, New York, beden

De Antique Barn bestond uit twee verdiepingen vol oude meubels, kinderwagens, vazen en aardewerk, lampen, stapels beschimmelde boeken, tijdschriften en door motten aangevreten kleren. Er hing een doordringende geur van schimmel en stof. Maar daar, tussen al die rommel, moest het object liggen waarvoor Tully was ingehuurd om het te zoeken.

Terwijl elders in de winkel wat mensen door andermans afdankertjes liepen te snuffelen, bekeek hij een tafel vol oude politieke buttons en haalde hij een pakje Juicy Fruit uit zijn zak.

‘Kan ik u helpen?’ vroeg de oude man. Ergens in de zeventig, kalend, maar met een paardenstaart. Hij droeg een flanellen overhemd en een tuinbroek van spijkerstof met op het bovenstuk strijklabellen en speldjes van de Grateful Dead, Jefferson Airplane, Joan Baez, Jimi Hendrix, regenboogvlaggen en vredestekens. Hij was een wandelend Woodstockmuseum.

‘Hoeveel kost die?’ Tully wees op een verkiezingsbutton voor McGovern/Shriver.

‘Dat is een goeie,’ zei de oude hippie. ‘Daar kan ik geen afstand van doen voor minder dan tien dollar.’

Tully bood vijf en ze kwamen uit op zes. Hij tikte aan zijn honkbalpet en valse snor om te controleren of ze nog goed zaten en vroeg om een tasje.

‘Die kost je een stuiver,’ zei de oude hippie. ‘De hele staat is tegenwoordig groen, weet je.’

‘Daar valt niets tegen in te brengen,’ zei Tully met een brede glimlach.

‘Ik heet Cal,’ zei de oude hippie. Hij stak zijn hand uit. De nagels waren vies en onverzorgd. Tully schudde hem, ook al wilde hij dat eigenlijk niet. Toen verzon hij een echtgenote en een huis

dat ingericht moest worden in ‘jarenveertigstijl’ en vroeg hij of Cal ook schilderijen uit die periode had.

Cal liep met Tully naar de bovenverdieping en toonde enkele ingelijste landschapsschilderijen die op de stoffige vloer stonden. Dat was niet waar Tully naar zocht.

‘Mijn vrouw heeft haar zinnen op een of ander portret gezet,’ zei hij. Toen Cal zei dat hij net een portret verkocht had, moest Tully zijn best doen om niet te vloeken. Hij maande zichzelf tot kalmte en vroeg: ‘Hoe zag dat eruit?’

‘Een portret van een vrouw, bijna geheel in zwart en wit.’

‘Verdorie,’ zei Tully. ‘Dat is zo te horen precies het schilderij dat mijn vrouw wilde hebben.’

‘Het was niets bijzonders,’ zei Cal, ‘maar de vrouw die het gekocht heeft, was er blij mee.’

De vrouw die het gekocht heeft.

‘Ken je haar?’

Cal trok zijn tuinbroek op. ‘Nee, maar haar vriendin wel. Een meid hier uit de buurt. Die komt hier om de haverklap, want ze is binnenhuisarchitect. Ze heeft de halve buurt ingericht met brocante uit de Antique Barn.’

Tully zocht naar een manier om nog meer informatie van hem los te krijgen zonder achterdocht te wekken, maar toen zei Cal dat ze ook een lamp had gekocht. ‘Gemaakt van een McCoy,’ zei hij, waarna hij een verhaal afstak over de gelijknamige vroegtwintigste-eeuwse aardewerkfabriek uit Ohio. Hij vertelde dat het aardewerk naar de eigenaar van de fabriek was genoemd en welke kleuren het had: ‘Mosterd, blauwgroen en gebroken wit.’

Tully antwoordde met de vereiste ‘hm-hms’ en vroeg of hij nog meer van dat aardewerk had. Cal liet er een paar zien en Tully kocht er twee, een groene en een mosterdgele. Terwijl Cal die inpakte, babbelde Tully verder over zijn verzonnen echtgenote en het huis dat ze net hadden gekocht. Ze ‘zochten een binnenhuisarchitect’ en hij vroeg zich af of ‘die meid uit de buurt, die zoveel andere mensen in de wijk geholpen heeft’ misschien iets voor hem kon betekenen.

Cal bladerde door de stapel visitekaartjes naast de kassa en overhandigde er een aan hem.

SHARON MACINTOSH, INTERIEURONTWERP

Verdorie, dacht Tully, ik hou van provinciestadjes.

Cal bood zelfs aan haar te bellen en had zijn mobiele telefoon al in de aanslag.

Tully stopte een vers stripje Juicy Fruit in zijn mond en luisterde, terwijl Cal Sharon belde en vertelde dat hij een nieuwe klant voor haar had.

The Bowery, New York City, heden

Het gefilterde licht van de late ochtendzou scheen door de kamerhoge ramen op mijn palet en op nog onvoltooide schilderijen die tegen de muren van mijn atelier in The Bowery stonden. Allemaal nieuwe werken voor mijn eerste nieuwe expositie in vier jaar tijd, in de Mattia Beuhler Gallery, een van de beste van New York. Het was een tweede kans, een kans waarop ik niet had gerekend. Maar ik had hem toch gekregen, dankzij mijn vriend Jude, de kunstcriticus en veilingexpert die iedereen in de kunstwereld kende en galeriehouder Mattia Beuhler persoonlijk naar mijn atelier had meegenomen. Hij had erg zijn best voor mij gedaan.

Mijn nieuwe schilderijen waren een mix van menselijke figuren, interieurs en delen van de stad die ik zag als ik naar buiten keek. Heel anders dan de abstracte werken waar ik om bekendstond. Toch was ik nog op zoek naar iets wat ze naar een hoger niveau zou tillen en bijzonder zou maken.

Ik doopte mijn penseel in fel cadmiumrood en schilderde de contouren van een naakt dat bijna het hele 1 meter 80 hoge doek in beslag nam. Ik vroeg me af wat Alex ervan zou denken. Ze had voor dit schilderij geposeerd, maar ik had het inmiddels al zo vaak aangepast dat je haar nauwelijks herkende. Ze mopperde dat ik iedere willekeurige voorbijganger als model had kunnen gebruiken, maar dat was niet waar. Voor mij was er niemand zoals Alex.

Sinds we elkaar in Italië hadden leren kennen was er een jaar voorbijgegaan en het was een krankzinnig jaar geweest. Ik was blij weer in New York te zijn en zelfs nog blijer met het feit dat Alex en ik samenwoonden. Hoewel, niet helemaal. Ze bracht de meeste nachten bij mij door, maar had haar appartement in Murray Hill aangehouden als nooduitgang.

Ik wierp nog een blik op het schilderij, en dan vooral op de

verflagen die ik over het gezicht had aangebracht, waardoor het onherkenbaar en mysterieus was geworden. Even vroeg ik me af of ik alles van Alex wist of niet. Niet dat ik zelf zo'n open boek was. Ik liet weinig mensen bij me binnen. Daar hadden mijn vorige vriendinnen mij regelmatig op gewezen. Maar ik wilde alles over Alex weten en voortdurend bij haar zijn. Als ze er niet was, miste ik haar. Zoals nu, nu ze bij haar moeder op bezoek was. Dat deed ze eens in de twee weken. Haar moeder woonde in een verzorgingshuis voor dementiepatiënten in Stanfordville, twee uur ten noorden van New York.

Nadat ik nog een uur gewerkt had, trok ik mijn plastic handschoenen uit, zette ik mijn penselen in oude koffieblikken met terpentijn en trok ik mijn schilderklaren uit. Tegen de tijd dat ik me had opgefrist en een schoon hemd had aangetrokken, hoorde ik het hek van de goederenlift piepen en Alex 'Ik ben thuis' roepen, iets wat ik telkens weer heerlijk vond om te horen.

Ik sloeg mijn armen om haar heen en zij legde haar hoofd tegen mijn borst.

'Ik heb je gemist,' zei ik. Haar gezicht stond gespannen. 'Alles oké?'

'Mijn moeder,' zei ze. 'Soms weet ze niet meer waar ze is of wie ik ben.'

Ik drukte haar steviger tegen me aan. Ze liet dat toe, maar na een minuutje maakte ze zich met een geforceerde glimlach van me los. 'Sharon zegt dat ik de groeten moet doen aan de knapste man van New York,' zei ze. Ik vroeg of ze soms een ander had. Alex moest lachen en begon toen te vertellen over haar oude vriendin Sharon, die volgens haar nog veel te jong was om alleen in 'dat afgelegen oude huis' te wonen. Ze vroeg of ik iemand kende om haar aan te koppelen. 'Wat dacht je van Ron?' zei ze.

'Wil je haar echt opzadelen met zo'n narcist die alleen met zichzelf bezig is?'

'Tja, wie zou nou zo gek zijn om zoiets te doen?' vroeg ze, terwijl ze me een tikje op mijn wang gaf.

'Ha!' zei ik en toen zag ik de spullen die naast haar koffer stonden. Ik vroeg wat ze had meegebracht.

Alex hield de lamp op en vertelde dat hij van een oude McCoy-vaas gemaakt was. 'Volgens de eigenaar van de antiekwinkel, een oude hippie die overal een verhaal bij heeft, hebben die grote verzamelwaarde.'

'En dat?'

Alex knielde neer om het papier en plastic van het doek te verwijderen, liep naar de huiskamer en zette het op de lange eettafel. Het was een klein portret van een jonge vrouw. Eén helft van haar gezicht was in het wit afgebeeld tegen een bijna zwarte achtergrond.

'Wat denk je ervan?' vroeg ze.

Het penseelwerk maakte een zelfverzekerde indruk en de kunstenaar had de blik in de ogen van de vrouw geloofwaardig weergegeven. Ik draaide het om. Het was niet gesigneerd. Er stond alleen een jaartal, 1944, al zag het materiaal er ouder uit. Het spanraam was gebarsten en het linnen zat onder de vlekken. 'Maar die hippie uit de winkel wist niet wie de schilder was?'

Alex zei dat hij het niet geweten had, alleen dat het schilderij deel uitmaakte van een boedelruiming. 'Het kostte maar vijftwintig dollar en ik vind het leuk. Die vrouw heeft een moedige blik in haar ogen.'

'Het is best aardig,' zei ik.

'Voor jouw doen is dat een groot compliment,' zei ze, waarna ze vertelde dat Sharon haar ervan had weerhouden een *zoot suit* voor me te kopen.

'Godzijdank,' zei ik, een kruis slaand, iets wat ik aan mijn katholieke opvoeding had overgehouden.

Er doemde een beeld voor me op van de Holy Name-begraafplaats in Jersey City, een jaar geleden op een regenachtige lentedag. Ik zag mezelf weer met mijn arm om mijn kleine en tengere moeder aan het graf van mijn vader staan. Zij stond tegen mijn 1 meter 80 lange gestalte geleund, terwijl de nieuwe pastoor van St. Mary's Star of the Sea een twee minuten durende grafrede hield die bewees dat hij mijn vader nog nooit ontmoet had: 'Een nederig man, die van zijn vrienden en familie hield.'

Ik keek nog eens goed naar dat schilderij, merkte op dat het

ernstige craquelures vertoonde en stelde Alex voor het te laten restaureren, als ze dat ervoor over had.

‘Voor ik er geld in steek, wil ik er eerst iets meer over weten,’ zei ze, en ze vroeg toen of ik met mijn werk was opgeschoten terwijl zij in upstate New York was. We liepen mijn atelier in, waar ze me op een aantal dingen op de schilderijen wees die haar meer of minder bevielen. Dat deed ze zeer tactvol, maar ik luisterde wel. Ze had een scherp oog en was deskundige. Nog even en ze zou doctor in de kunstgeschiedenis zijn.

Daarna aten we mijn beroemde *parmigiana di melanzane*, een van de weinige dingen die ik goed kon maken. Alex dronk een glas wijn, ik Pellegrino. Daarna droeg Alex het schilderij uit de antiekwinkel naar de slaapkamer en zette ze het boven op de televisie. We gingen naar bed, zetten het Criterion Channel op en keken naar *Out of the Past*, een oude *film noir* waarin het heden door het verleden werd ingehaald en vernietigd. Het was een van mijn lievelingsfilms.

Na afloop vertelde Alex over het bezoek aan haar moeder en werd ze weer verdrietig. Ze prikte in de tatoeage van de Bayonne Bridge op mijn bovenarm. Om haar aan het lachen te maken spande ik mijn spierbal, waardoor de brug groter werd. Ook na een jaar vond ze dat nog steeds erg grappig. Die tatoeage had ik laten zetten toen ik vijftien was, samen met de woorden KILL VAN KULL, want zo heette onze jeugdbende en die was genoemd naar het water waar die brug over liep. Dat was de plek waar we bier dronken, wiet rookten en snode plannen smeedden.

Ik nam Alex in mijn armen en kuste haar, waarna we ons uitkleedden. Het licht dat door de jaloezieën scheen, viel op haar haar en maakte het gouden dons op haar wangen zichtbaar. Ik streeelde haar wangen, terwijl zij met de krullen in mijn nek speelde en zei dat ik nodig naar de kapper moest. Daarna bedreven we ongehaast de liefde en vielen we in elkaars armen in slaap.

Ik weet niet of er twee minuten of twee uur verstreken waren toen ik wakker werd omdat Alex lag te praten in haar slaap. Dat deed ze alleen als haar iets dwarszat. Blijkbaar had het bezoek aan haar moeder haar aangegrepen. Ik streeelde haar wang en fluisterde:

‘Alles is oké’, en toen ze zich omdraaide, streelde ik haar rug tot ze weer rustig ademhaalde. Ik keek op de klok op het nachtkastje, zag dat het bijna drie uur ’s nachts was, stond op, ging naar de wc en stootte op de terugweg per ongeluk tegen de televisie, waardoor het schilderij op de grond viel.

Alex zat meteen recht overeind.

‘Niets aan de hand,’ fluisterde ik. Zij ging meteen weer slapen, maar ik was klaarwakker. Ik raapte het schilderij van de grond, ging ermee naar de slaapkamer en zette het op de houten tafel. Afgezien van de stadsgeluiden, de sirenes, de vuilniswagens, toeterende auto’s en afgaande autoalarmen was het zo stil als je van The Bowery mocht verwachten.

Ook nu weer viel het me op dat het schilderij zoveel barsten vertoonde en toen ik een van de benedenhoeken aanraakte, viel er een stukje verf af. Ik boog me erover en kneep mijn ogen samen om te kunnen zien wat eronder zat.

Ook verschenen van Jonathan Santlofer:

De andere Mona Lisa

Eerste druk april 2024

Oorspronkelijke titel *The Lost Van Gogh*

Oorspronkelijke uitgever Sourcebooks

Copyright © 2024 by Jonathan Santlofer

The moral right of the author of this work has been asserted in accordance with the Copyright, Designs and Patents Act 1988

Copyright © 2024 voor deze uitgave Uitgeverij De Fontein, Utrecht

Vertaling Frank van der Knoop

Omslagontwerp Studio Jan de Boer

Omslagillustratie Cover design by Laura Klynstra / Cover images ©

Vincent van Gogh 'Self Portrait' (1889) Public Domain/Wikimedia Commons, Anan

Opmaak binnenwerk Crius Group

ISBN 978 90 261 6735 5

ISBN e-book 978 90 261 6736 2

NUR 332

www.uitgeverijdefontein.nl

Uitgeverij De Fontein vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Alle personen in dit boek zijn door de auteur bedacht. Enige gelijkenis met bestaande – overleden of nog in leven zijnde – personen, anders dan die in het publieke domein thuishoren, berust op puur toeval.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.